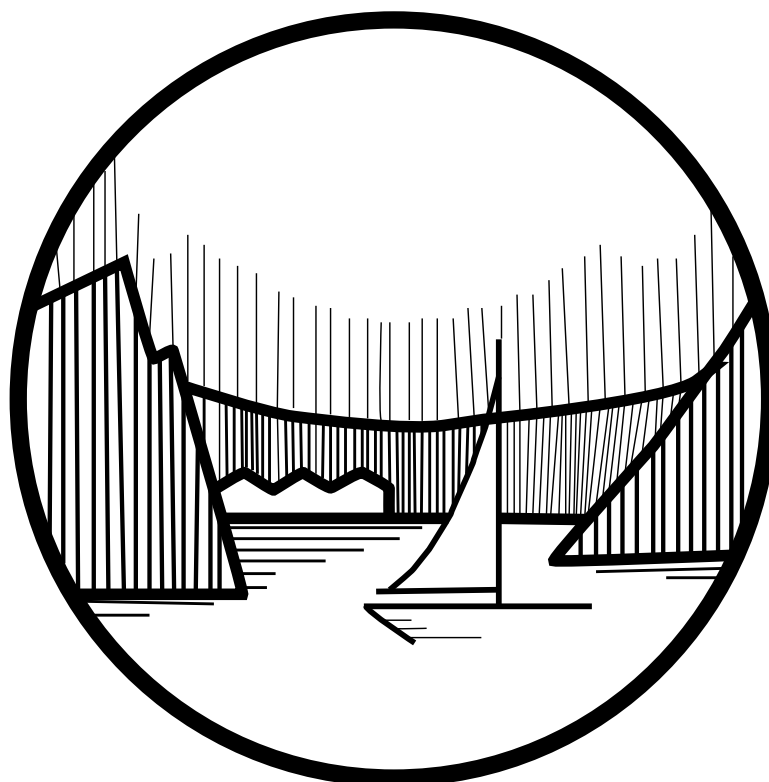

Höga Kustens värden

-nulägesbeskrivning av Höga Kusten som riksintresse

Förord

Rapporten är en nulägesbeskrivning av Höga Kustens värden främst enligt 4 kapitlet miljöbalken men också enligt 3 kapitlet miljöbalken, Baltic sea protected areas (BSPA) och världsarv.

Rapporten är uppdelad i *rörligt friluftsliv, naturvård, kulturvård, turism och näringsliv*. Det finns även en beskrivning av de värden som återfinns i den så kallade "Bubblan", ett strövområde av inlandskaraktär vid Nätra och ullångerfjället.

Den slutliga analysen tar upp förändringen av synen på Höga Kusten som riksintresse från 70-talet fram till idag, där den röda linjen förefaller vara turismnäringen. Analysen berör också de identifierade värdenas påverkan på den framtida havsplaneringen. Slutligen förs ett resonemang att det är Höga Kusten som helhet som är riksintresse enligt 4 kapitlet 1§ MB och att avgränsningar av dessa värden bör göras med försiktighet.

Nina Loberg
Enhetschef

Emmie Löfgren
Samhällsbyggnadsenheten

Innehåll

1. Inledning	5
1.1. Höga Kusten	5
1.1.1. Höga Kusten som Världsarv	5
1.1.2. Höga Kusten som Baltic Sea Protected Area (BSPA)	5
1.2. Riksintressen	6
1.2.1. Geografiska riksintressen	6
1.2.2. Riksintresseanspråk, 3 kap. MB	6
1.3. Havsplanering	6
2. Historisk beskrivning	7
3. Nulägesbeskrivning	8
3.1. Det rörliga friluftslivet	8
3.2. Naturvård	8
3.3. Kulturvård	8
3.4. Turism och Näringsliv	8
3.5. Värden i Höga Kusten-området	10
3.5.1. ”Bubblan”	10
3.5.2. Bönhamn, Barsta, Högbonden, Rotsidan	10
3.5.3. Norrfällsviken	11
3.5.4. Trysunda	12
3.5.5. Norra och Södra Ulvön	12
3.5.7. Skuleskogen	14
3.5.6. Skuleberget	15
3.5.8. Omneberget	15
3.5.9. Vågsfjärden	16
3.5.10. Balesudden	16
3.5.11. Löviklandet	17
3.5.12. Skagsudde-Tennudden	17
3.5.13. Gullvik	17
3.5.14. Mjältön	18
3.5.15. Vågön och Grisselön	18
3.5.16. Höga Kusten-leden	18
3.5.17. Nedre Ådalen	18
3.5.18. Hästråberget	19
3.5.19. Villmyran	19
3.5.20. Gnäggen	19
3.5.21. Storön	19
3.5.22. Bråtan	20

3.5.23. Barstaön med omgivande öar	20
3.5.24. Ringkalleberget-Sörleviken	20
3.5.25. Högklinten	21
3.5.26. Norasundet-Sursundet	21
3.5.27. Halsviksravinen	21
3.5.28. Valaberget	21
3.5.29. Norafjärden	21
3.5.30. Gaviksfjärden	22
3.5.31. Omnefjärden	22
3.5.32. Rävstjärn och Kindbergstjärn	22
3.5.33. Ängs- och hagmarker i Berghamn	22
3.5.34. Hagmarker i Lid och Älgsjö	22
3.5.36. Bölestaberget	23
3.5.37. Djupviksberget	23
3.5.38. Havsstrandäng i Ottelandet	23
3.5.39. Hummelvik	23
3.5.40. Ulvödjupet	23
3.5.41. Gallsäter	23
3.5.42. Nora-Rossvik	24
3.5.43. Slåttvalsberget	24
3.5.44. Skagshamn	24
3.5.45. Köpmanholmen	24
3.5.46. Näske	24
3.5.47. Ullånger	25
3.5.48. Salsåker, Hyndtjärn	25
3.5.49. Mjällom	25
3.5.50. Nordingrå	25
3.5.52. Torrum-Nordvik	25
3.5.53. Hornöberget och Nyadal	26
3.5.54. Klockestrand	26
3.5.55. Näringsliv	26

4. Analys 28

5. Referenser 29

1. Inledning

Rapporten syftar till att ge en samlad bild av riksintresset Höga Kusten. Främst utifrån 4 kapitlet Miljöbalken (MB) men även utifrån 3 kapitlet MB samt Höga Kusten som världsarv och Baltic Sea Protected Area (BSPA). Rapporten gör på intet sätt anspråk på att redogöra för alla värden inom Höga Kusten utan ska ses som en början till en mer omfattande utredning och sammanställning av Höga Kustens värden.

1.1. Höga Kusten

Höga Kusten börjar i söder vid Ångermanälvens mynning och slutar i norr vid Skagsudde enligt den avgränsning som gjorts i 4 kapitlet MB. Vidare innefattas även området väster om E4:an i anslutning till Skuleberget.¹

1.1.1. Höga Kusten som Världsarv

Höga Kusten är Sveriges enda naturvärldsarv och fick världsarvsstatus på grund av att området anses vara ett enastående exempel på viktiga steg i jordens historia. Området upptogs i världsarvslistan 2000 och utökades 2006 till att även innefatta Kvarkens skärgård.² Världsarvskommitténs motivering till att Höga Kusten blev ett världsarv var att den isostatiska höjningen är väl synlig och att omfattningen är 286 m vilket är mer än på någon annan plats i Skandinavien.³ Det finns för närvarande ingen svensk lagstiftning för att skydda världsarvet utan det som finns är utpekade riksintressen, lagar om nationalparker och naturreservat samt andra skyddslagar som täcker delar av världsarvet.

1.1.2. Höga Kusten som Baltic Sea Protected Area (BSPA)

Samtliga Östersjöländer har inom Baltic Marine Environment Protection Commission (HELCOM) gått ihop för att genomföra åtgärder för att förbättra Östersjöns hälsa. En åtgärd är att skydda ett representativt nätverk av marina livsmiljöer, Baltic Sea Protected Areas (BSPA)⁴. Höga Kusten är ett utav dessa områden där det har arbetats fram en samverkansplan för att bevara marina naturvärden och hur området kan nyttjas på ett hållbart sätt⁵. Samverkansplanen har identifierat viktiga naturvärden inom BSPA Höga Kusten.

Karta över den del av Höga Kusten området som innefattas av BSPA och är utnämnt till världsarv av UNESCO.

1 Höga Kusten utredningen huvudrapport 1974
2 Höga Kusten – ett världsarv s.27
3 Höga Kusten – ett världsarv s.27
4 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 2 s.7
5 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.10

1.2. Riksintressen

Genom att utnämna riksintressen kan staten påverka och övervaka intressen som är av särskild nationell betydelse inom samhällsplaneringen⁶. Det finns geografiska riksintressen som regleras i 4 kapitlet MB och riksintresseanspråk som regleras i 3 kapitlet MB. Riksintresse enligt kapitel 3 och 4 i MB utgör en utav länsstyrelsens ingripandegrunder. Det innebär att länsstyrelsen är skyldig att ingripa om en plan på något sätt hotar bevarandet av riksintresset. Genom upprättandet av översiktsplaner tar kommunen ställning till de olika riksintressena som finns i området. Länsstyrelsens ingripande är i detta skede begränsat till lämna synpunkter på kommunens avvägningar. Då en översiktsplan inte är ett juridiskt bindande dokument aktualiseras betydelsen av dessa synpunkter först vid detaljplaneskedet.

1.2.1. Geografiska riksintressen, 4 kap. MB

Geografiska riksintressen behandlas i 4 kapitlet MB och avser områden vilka är inskrivna i lagtexten och har en större geografisk utbredning. Det infattar områden som ansetts vara bevaransvärda och bör utgöra ramar för samhällsplaneringen i dessa områden. De utpekade områdena är kuster, fjällområden, outbyggda älvar med höga natur- och kulturvärden och förutsättningar för det rörliga friluftslivet och områden med särskilda förutsättningar för industri.⁷ Höga Kusten-området utgör ett geografiskt riksintresse då det enligt 4 kapitlet 1 § MB har i sin helhet stora värden för det rörliga friluftslivet, kultur- och naturvärden. Det geografiska riksintresset Höga Kusten avgränsas i 4 kapitlet 2-3 §§ MB.

I 4 kapitlet 2 § MB står att

”Inom följande områden skall turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön: [...] Kustområdet och skärgården i Ångermanland från Storffjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde [...] ”

1.2.2. Riksintresseanspråk, 3 kap. MB

Behandlas i 3 kapitlet MB och här anges att ett område kan vara ett riksintresse utifrån ett ändamål exempelvis naturmiljövård, kulturmiljövård eller friluftsliv. Riksintressemyndigheten gör en bedömning utifrån tredje kapitlet miljöbalken vilka områden som bör omfattas av riksintresse, därefter sker en dialog mellan kommun och länsstyrelse i preciseringen av dessa anspråk. Genom översiktsplaneringen tar kommunen ställning till och gör en bedömning av riksintresseanspråket, där länsstyrelsen genom sitt granskningsyttrande tar ställning till kommunens bedömning.⁸

1.3. Havsplanering

Havsplaneringen ska vara ett verktyg för att samordna och göra avvägningar för framtida användning och utveckling av havsområden. Planerna ska säkerställa att havsområdena används för det de är mest lämpade för utifrån sina respektive förutsättningar. Havsplanerna ska även ge uttryck för det dagspolitiska läget, göra avvägningar vid riksintressen samt verka vägledande vid framtida beslut. Kommunerna har enligt Plan- och bygglagen (PBL) ansvar för att planlägga mark och vatten. Kommunens ansvarsområde till havs har en sträckning på 12 nautiska mil från baslinjen. De framtida nationella havsplanerna kommer att innefatta såväl territorialhav och Sveriges ekonomiska zon.

6 Riksintressen – nationella värden och möjligheter s.3
7 Riksintressen – nationella värden och möjligheter s.4
8 Riksintressen – nationella värden och möjligheter s.5

2. Historisk beskrivning

År 1974 gjordes en precisering av riksintresset Höga Kusten. Höga Kusten-utredningen förgicks av ett antal rapporter där fokus låg på hur Höga Kusten kunde utvecklas som turistmål.⁹ Det övergripande riksintresset var enligt Höga Kusten-utredningen att bevara områdets rekreativa värden, vilka identifierades som landskapsbilden och möjligheten till rörligt friluftsliv, samt dess tillgänglighet. Dessa värden ansågs vara tätt sammankopplade med ett välfungerande och livskraftigt näringsliv för de åretruntboende. Värdena skulle bevaras genom förbyggandet av olämpligt markutnyttjande, möjliggörandet av aktiva åtgärder för det rörliga friluftslivet samt att tillgodose näringslivets behov.¹⁰ Förbyggandet av olämpligt markutnyttjande kunde enligt Höga Kusten-utredningen utgöras av reglering av exploatering i känsliga områden samt utfärdandet av riktlinjer och anvisningar om bebyggelsens utformning för att den inte skulle påverka landskapsbilden, begränsa det rörliga friluftslivet eller menligt påverka Höga Kustens näringsliv. Som förslag på aktiva åtgärder för att underlätta det rörliga friluftslivet lyfte Höga Kusten-utredningen fram åtgärder som exempelvis anläggandet av stugbyar, vandringsleder och hamnar. Näringslivet skulle enligt Höga Kusten utredningen beaktas genom att mark som anses lämplig för jord-, skogsbruk samt industri reserverades.¹¹

I Höga Kusten-utredningen från 1974 lyftes utöver de ovan nämnda även sektorsbetonade intressen inom Höga Kusten. Dessa är områden av riksintresse för vetenskaplig och kulturell naturvård samt miljöer av stor kulturhistorisk betydelse.

Höga Kusten-området i sin helhet som det avgränsades av Höga Kusten utredningen 1974.

9
10
11

Höga Kusten-utredningen 1974-Delrapporter
Höga Kusten utredningen 1974 s. 256
(Höga Kusten utredningen 1974 s. 256-257)

3. Nulägesbeskrivning

RF

3.1. Det rörliga friluftslivet

Huvudorsaken till upprättandet av det geografiska riksintresset var, enligt Höga Kusten-utredningen från 1974, att bevara ett värdefullt område för det rörliga friluftslivet.¹² Även i dagsläget är värdena kopplade till det rörliga friluftslivet en central del av det som gör Höga Kusten bevaransvärt.

Kustområdet och skärgården i Ångermanland från Storfjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde, känt som Höga Kusten, har i 4 kapitlet 2 § MB pekats ut som ett område där det rörliga friluftslivets intressen särskilt ska beaktas vid tillåtlighetsprövning av exempelvis exploateringsförslag. Utöver det angivna området innefattats även det sammanhängande skogsområdet med Nätrafjället och Ullångerfjället, beläget väster om Skuleberget, detta då det anses utgöra ett betydelsefullt strövområde av inlandskaraktär.¹³ Länsstyrelsen Västernorrland har inom Höga Kusten tagit fram ett förslag om 16 områden av riksintresse för friluftsliv, enligt 3 kapitlet 6 § MB, i Västernorrlands län. Dessa är Vågsfjärden, Lövviklandet, Bönhamn och Barsta med Högbonden och Rotsidan, Norrfällsviken, Omneberget, Mjältön, Skuleberget, Balesudden, Ulvöarna, Vågön och Grisselön, Trysunda, Skuleskogen, Gullvik samt Skagsudde-Tennudden.

N

3.2. Naturvård

I Höga Kusten utredningen från 1974 pekades en rad speciella intresseområden för vetenskaplig och kulturell naturvård ut¹⁴. Höga Kusten är överlag ett unikt referensområdeförstudieravgeologiskaprocessersomkanuppståvidlandhöjning, marin ekologi, variationer i sjöfågelspopulationen, klimat- och bergartsrelaterad växtekologi, kulturmarkens historia och vegetationsförändringar. Det finns också en mångfald av land- och havsbiotoper i området.¹⁵ Under 2015 föreslog länsstyrelsen Västernorrland 34 områden av riksintresse för naturvård inom Höga Kusten-området fördelat mellan Örnsköldsvik och Kramfors kommuner.

K

3.3. Kulturvård

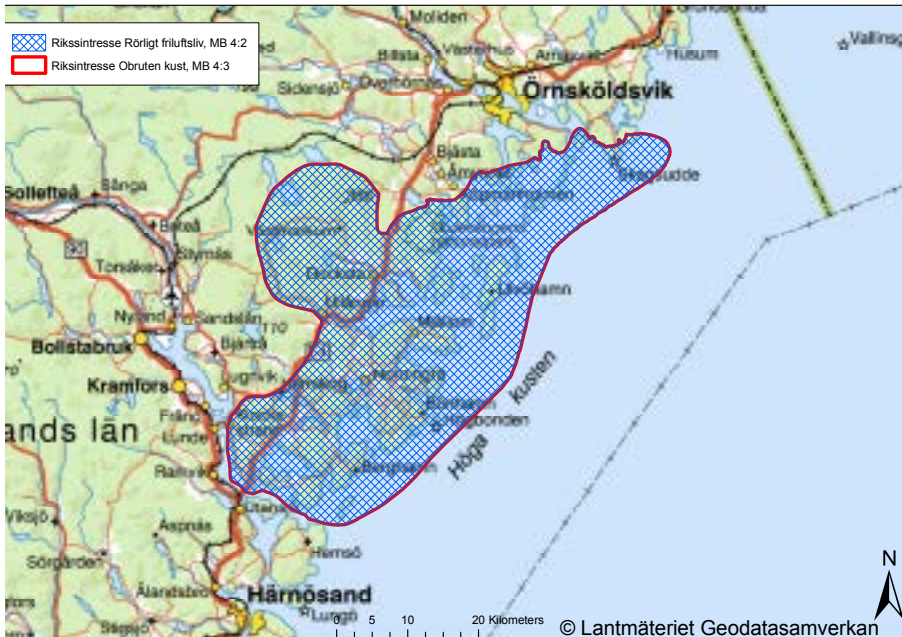
Enligt 4 kap 1§ MB är Höga kusten området i sin helhet utpekade på grund av sina natur- och kulturmiljömässiga värden. Örnsköldsvik- och Kramfors kommuner har båda sammanställt program för kulturmiljövård inom kommunen och i dessa även pekade ut områden som anses särskilt bevaransvärda.

T

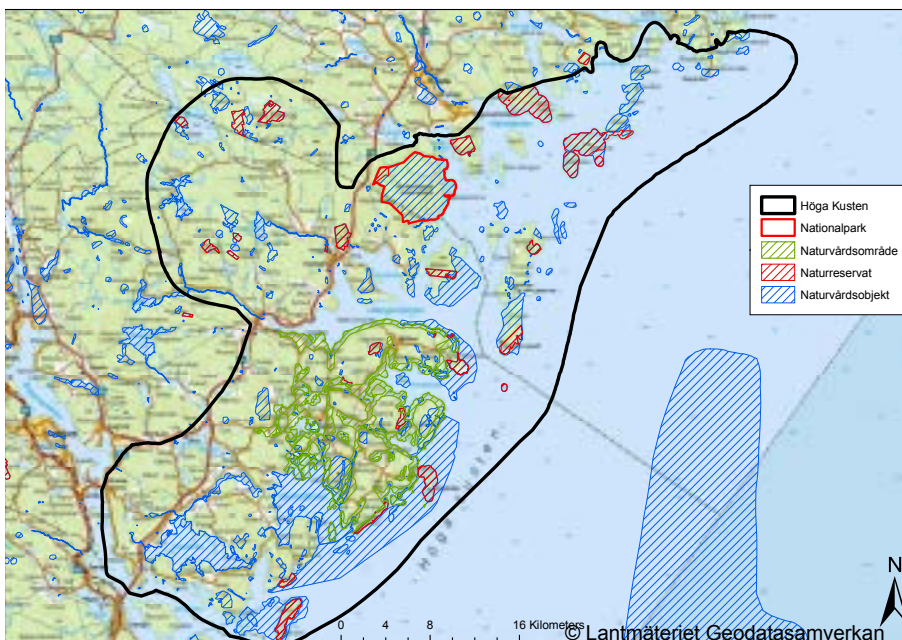
3.4. Turism och Näringsliv

I Höga Kusten-utredningen kopplades möjligheten för en fungerande turism i Höga kusten-området ihop med ett fungerande näringsliv även för den bofasta befolkningen. Idag uppgår antalet fastigheter som har delårs- eller helårsboende i Höga Kusten-området, som det avgränsats enligt BSPA och Världsarvsgränsen, till 2556 och antalet fritidshus till 2367. Många av gårdarna i området har övergått till fritidshus och det har även vuxit fram modern fritidsbebyggelse under 1980- och 1990-talen.¹⁶

¹² Höga Kusten utredningen 1974 s. 256
¹³ Höga Kusten utredningen 1974 s. 256
¹⁴ Höga Kusten utredningen huvudrapport 74 s.257, Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s. 1
¹⁵ (Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.3)
¹⁶ Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.165

Områden som innefattas av riksstintresse enligt 4 kapitlet MB

Områden som innefattas av riksstintresse för naturvården enligt 3 kapitlet MB

Områden som innefattas av riksstintresse för kulturvård enligt 3 kapitlet MB

3.5. Värden i Höga Kusten-området

3.5.1. Det sammanhängande skogsområdet väster om Skuleberget inklusive Nätra och Ullångerfjället även kallat "Bubblan"

Nedan följer först en beskrivning av områdets värden och därefter en av författaren utförd tolkning till varför området inkluderades och vilken effekt detta har idag.

Vid Nätra fjällskog återfinns 13 fåbodvallar på ett 8x5 km stort område. Under 1700-talet fick Nätra sockens byar tillgång till sockenallmäningen på Nätra fjällskog. Nätra fjällskog ger besökaren en möjlighet att uppleva fåbomiljö och besöka någon utav de två fåbodarna som är öppna för allmänheten.¹⁷ I anslutning till E4:an och Ullångerfjärden ligger Ullånger tätort. Resecentrum i Ullånger invigdes 2007 och har ett 50-tal avgångar per dag med buss. Sommartid går turbåtar från Ullånger till Ulvön och orten är ett etappmål för Höga Kusten-leden. Såväl en cykel- som vandringsled går från Ullånger ut i Höga Kusten-området.¹⁸

Informationen om varför detta område ansågs och anses värdefullt nog för att inkluderas i riksintresseavgränsningen från 1974 är knapphändig. En möjlig anledning är att utredningens fokus låg på rörligt friluftsliv och att det berörda området redan vid den tiden hade faciliteter som kunde tänkas gynna detta. Om dessa eventuella värden finns kvar idag är svårt att säga då värdebeskrivningen av detta område inte är lika djupgående som för områden närmare kusten.

3.5.2. Bönhamn, Barsta, Högbonden, Rotsidan

Området är centralt beläget på Höga Kusten. I de gamla fiskebyarna Bönhamn och Barsta finns det möjlighet att övernatta. Utanför fiskebyarna finns ett antal öar av varierande storlek. Riskintressets värden är till stor del knutet till dessa öar samt fastlandets strandlinje. En av öarna som är av särskilt intresse är Högbonden. Högbonden är ett Natura 2000-område med Sveriges näst högst belägna fyrplats. Fyren är nu mera ett vandrarhem och turbåtar går sommartid ut till Högbonden från Bönhamn och Barsta.¹⁹

Bönhamn är ursprungligen ett fjärrfiskeläge i Nordingrå socken men har sedan 1700-talet haft en bofast befolkning.²⁰ Fiskeläget uppfördes och användes av Gävlefiskare, fjärrfiskare från Mellansverige, men fick i ett tidigt skede en bofast befolkning och är ett utav de äldsta fiskelägena vid Norrlandskusten. Bebyggelsemönstret är starkt präglat av byggnadernas funktioner och dess behov av närhet till vattnet.²¹ Sjöbodarna är placerade tätt och nära vattnet med smala öppningar mellan dem. Bakom bodarna går en hamngata som följer strandlinjen och på andra sidan hamngatan återfinns oregelbundet placerade bostadshus. Gistvallar, förr en gemensam yta för torkning av nät, finns insprängt i bebyggelsen. På en höjd, väl synligt från vattnet, står ett kapell. Kapellen är ett kännetecken för fjärrfiskelägen utmed Norrlandskusten och uppfördes ursprungligen av Gävlefiskare. Kapellen agerade gudstjänstlokal sommar tid och förråd för fiskeredskap vintertid.²² Det är viktigt att värna om den övergripande bebyggelsestrukturen för att det även i fortsättningen ska gå att uppleva Bönhamns värden.²³ Rotsidan är en 4 km lång, låglänt kuststräcka med av havet planslipade diabashällar som ramars in av vindpinad växtlighet främst i form av dvärgväxta tallar och granar. Syftet med Rotsidans reservat är bl.a. att underlätta tillgängligheten till platsen för allmänheten.

¹⁷ Värdebeskrivning kulturmiljövård: Nätra fjällskog s.1
¹⁸ Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.180-181
¹⁹ Område av riksintresse för friluftsliv: Bönhamn Barsta högbonden Rotsidan s.1
²⁰ Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Bönhamn s.1
²¹ Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Bönhamn s.2
²² Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Bönhamn s.2
²³ Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Bönhamn s.3

Stenhällarna med tillhörande stigar lämpar sig väl för olika berikande fritidaktiviteter som solbad och vandring.²⁴ Rotsidans reservat ingår i det massiv av olivindiabas som bygger upp stora delar av östra Nordingrå. Området karaktäriseras av en kombination av låglänta, slipade diabashällar och mjukt rundade bergspartier. Hällmark och klapperstensfält förekommer ovanför själva strandzonen. Det sker en nybildning av klapperstensfält på området. Hällmarken övergår sedan stegvis till skogsmark där övergångszonen domineras av glesa, vindpinade tallar och dvärgvuxna granar. Krypven, strandtrav, stubbtåg, knuttarv, fackelblomster och fjällnejlika är vanliga i vegetationen i strandbrämet. Även praktlavarna *Caloplaca elegans* och *Caloplaca sorediata* förekommer i klippskrevorna.²⁵

Bönhamn och Barsta med Högbonden och Rotsidan är känsligt för exploatering i strandnära läge och för verksamheter med stor miljöpåverkan då detta riskerar att påverka värdena i området negativt. Strandskyddet är i dessa områden utökat till 200 m.²⁶

3.5.3. Norrfällsviken

Är en långt utskjutande udde med åtta välbildade klapperstensfält, fyra av dessa bildas fortfarande i samband med vågors inverkan och den pågående landhöjningen. Området har ett värde i att det ger en förståelse för landhöjningens effekter på landskapet.²⁷ Norrfällsviken är utpekad som värdefullt dels för att det är ett fiskeläge med välbevarat kapell från 1646 och dels för att det är en fornlämningsmiljö med stråk

av kuströsen från järnåldern²⁸ Fiskeläget uppvisar ett ålderdomligt bebyggelsemönster typiskt för fiskelägen längs Norrlandskusten. Kapellet är uppfört på en höjd ovanför den andra bebyggelsen och är ett karaktäristiskt drag för de fiskelägen som uppfördes av fjärrfiskare från Mellansverige, så kallade Gävlefiskare.²⁹ Norrfällsvikens fornlämningsmiljö ingår bandet av kuströsen och stensättningar som finns längs hela Norrlandskusten. Den består av stråk med brons- och järnålderslämningar som påvisar en plats- och begravningseds kontinuitet.³⁰

Fiskeläget vid Norrfällsviken är ett av de största besöksmålen i Höga Kusten med över 50 000 gästnätter per år. Norrfällsviken har välutvecklad service för turism med camping, stugby, konferensanläggning och restauranger. Det finns även en 18-håls golfbana i närheten av fiskeläget i Norrfällsviken. Det finns även tre naturreservat i området Norrfällsviken, Storsand, med bl.a. naturistbad, och Villmyran.³¹

Reservaten Norrfällsviken och Storsand är belägna i nära anslutning till Norrfällsvikens camping, fiskelägen/båthamnar samt permanent- och fritidhusbebyggelse vilket gör att området bör anses särskilt värdefullt för det rörliga friluftslivet³². Norrfällsvikens reservat kännetecknas av natur som har formats av istiden och landhöjningen. Det är ett kargt landskap med välutvecklade klapperfält.³³ Norrfällsviken är utpekad av UNESCO som ett område där besökare kan uppleva bevis och spår efter istid och landhöjning³⁴. Inom Norrfällsvikens reservat finns faciliteter som gynnar det rörliga friluftslivet exempelvis grillplats med vindskydd och stigslingor. Storsands naturreservat utgör en av Ångermanlands mest välbesökta havsbad. Reservatet består av ett sanddyneslandskap med både glestallskog och mjukasanddyner, det upprättades

24 Område av riksintresse för friluftsliv: Bönhamn Barsta högbonen Rotsidan s.1
 25 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.16
 26 Område av riksintresse för friluftsliv: Bönhamn Barsta högbonen Rotsidan s.1
 27 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.19
 28 Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Norrfällsviken s.1
 29 Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Norrfällsviken s.3
 30 Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Norrfällsviken s.3
 31 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.181
 32 Område av riksintresse för friluftsliv: Norrfällsviken s.4
 33 Område av riksintresse för friluftsliv: Norrfällsviken s.1
 34 Område av riksintresse för friluftsliv: Norrfällsviken s.2

för att bevara områdets värde för allmänhetens friluftsliv. Båda fiskelägena har gästhamnar, med 40 platser i Bönhamn och 25 i Barsta, i Barsta finns också en camping, restaurang och tillgång till rum. Under sommar säsongen finns båtförbindelser med Högbonden som har en av Sveriges högst belägna fyrar och där fyrvaktarbostaden numera är ett vandrarhem.³⁵

3.5.4. Trysunda

Trysunda naturreservat har det bäst bevarade fiskeläget längs Ångermanlandskusten. Reservatets syfte är att ”främja den fastboende fiskarbefolkningens arbete och boende på Trysunda samt säkerställa tillgängligheten och underlätta för rörligt friluftsliv”. Från hamnen sträcker sig ett stignätverk vidare till badvikar, klippstränder och utsiktspunkter. Sommartid är Trysunda tillgängligt med passagerarbåten M/F Ulvön.

M/F Ulvön går även vintertid men då med en begränsad turlista. Gästhamn, stigslingor, vindskydd och på sommaren även café, vandrarhem och fiskmuseum är exempel på några utav de faciliteter vilka underlättar det rörliga friluftslivet i reservatet.³⁶ Är ett fjärrfiskeläge från 1600-talet med karaktäristisk bebyggelse och närhet till stranden. Sjöbodas med kokhus invid stranden, en hamngata, gistvallar och ekonomibyggnader samt ett kapell med tillhörande kyrkogård. Viss brytning av vanadin har ägt rum i området. Bebyggelsen är välbehållen men förfall och förvanskning kan utgöra ett hot mot värdet.³⁷

Trysunda är ett naturreservat och ett attraktivt besöksmål för turister. Stigar leder från hamnen till flera badvikar och utsiktsplatser. Fiskeläget på Trysunda anlades på 1500-talet av Gävlefiskarna och är ett av de bäst bevarade längs den Ångermanländska kusten. Fiskeläget ligger i en skyddad vik och har ett kapell från 1600-talet. Trysunda hamn har en gästhamn med 20 platser, service, vandrarhem och butik. Ön har även en del naturhamnar exempelvis Bockviken, Rödskataviken och Björnviken.³⁸ Skrubban-Trysundas berggrund består av röd rapakivgranit under ett lager av sandsten och skiffer viken är täckt av ett lager mörk diabas. I diabasen finns förekomster av titan- och vanadinmalm. Kombinationen av dessa bergartslager är ett överskådligt exempel på hur Höga Kustens berggrund är uppbyggd. Det finns tydliga spår efter såväl isens framfart som landhöjningen i form av bland annat isräfflor och klapperstensfält. Vegetationen präglas av underlagets brist på fínsediment och vanligt förekommande växter är strandråg, strandärt samt saltarv.³⁹

3.5.5. Norra och Södra Ulvön

Norra och södra Ulvön ligger i Örnsköldsviks skärgård. I Ulvöhamn, som var det viktigaste av Gävlefiskarnas fiskelägen, finns idag en affär, en gästhamn, olika övernattningsmöjligheter, sommaröppna restauranger och en sommaröppen turistbyrå. På Norra Ulvön finns det även strandpromenad och stigar som leder till utkiksplatsen Lotsberget, Bysjön, Kvarnsjön och Mattisbodarna. Förutom Ulvöhamn finns

på Norra Ulvön även byarna Sörbyn, Norrbyn, Fjären samt Norrbysbodarna. Det

35 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.182
36 Område av riksintresse för friluftsliv: Trysunda s.2
37 Värdebeskrivning kulturmiljövärd: Trysunda s.1-2
38 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.179
39 Område av riksintresse för naturvård i Västerbottens län s.14

finns möjlighet att från Ulvöhamn hyra en roddbåt och ro över Ulvösundet till Södra Ulvön.⁴⁰ Södra Ulvön, som delvis utgörs av ett naturreservat, kallas också Jernulfön (Järnulvön) på grund av malmfyndigheter och det har förekommit gruvbrytning på platsen från 1600-talet fram till 1959. På Södra Ulvön finns vikar med sandstränder, exempelvis Fäbodviken, som är lämpliga för sol och bad. Från Fäbodviken går stigar över ön mot Fäbodsjön, Rensviken och Marviksgrunnan. Ulvön är ett populärt turistmål sommartid och välkänt för surströmmingsproduktion.⁴¹ Ulvöhamn är känt för surströmmingstillverkning och här finns flera gästhamnar med totalt ca 100 gästplatser i anslutning till restauranger, affärer, båtmack, hotell och stugbyar m.m.

Väster om Lotsberget på ett avstånd av ca 250 m ligger en mindre myrremsa. Skogsmarken i direkt anslutning till denna är intressant ur naturvårdssynpunkt då det här förkommer ett större bestånd av den sällsynta och hotade arten låsbräken. Själva myren uppvisar en stor förekomst av knagelstarr och i dess kant växer knottblomster.⁴²

På Norra Ulvön, 30 m ö h, finns Bysjön vilken är en näringsfattig sjö med klart vatten. Sjön har en area på 20 ha och ett största djup på 14,5 meter. Det är en, för regionen, ovanlig sjötyp med en fiskfauna dominerad av abborre, mört och gädda. Många sydligt förekommande arter har här sin nordliga utpost. Snäckan *Gyraulus crista*, storlom och flodkräfta är exempel på arter som förekommer i sjön.⁴³

Bebyggelsen i Sandvikens fiskeläge, på nordliga delen av norra Ulvön, är från 1700-talet och kapellet uppfört 1867, är Örnsköldsviks kommuns yngsta fiskarkapell. Sandvikens fiskeläge anlades som ett fjärrfiskeläge av Gävlefiskare och har aldrig haft någon bofastbefolkning. Efter det att fisket upphört i Sandviken togs området över av företaget MoDo som använde det som semesteranläggning för sina anställda. Detta gjorde att användandet av fiskeläget fortsatte att vara säsongsbetonat och har hjälpt till att bevara områdets karaktär. Sedan 2005 ägs och förvaltas Sandviken av Länsstyrelsen Västernorrland. Sandviken är på grund av det välbevarade skicket, som ger möjlighet att uppleva hur ett fiskeläge från 1700-talet såg ut, inrättats som kulturresevat.⁴⁴

Ulvöhamns på Norra Ulvöns sydligaste del är, till skillnad från det unga Sandviken, Norrlands största och äldsta fiskeläge. Ulvöhamn anlades även det som ett fjärrfiskeläge för Gävlefiskare och var under lång tid endast bebott säsongvis under sommaren. På 1800-talet fick Ulvöhamn en bofast befolkning vilket ledde till att området ändrade karaktär i och med att bebyggelsen anpassades för åretruntboende. Under 1900-talets högkojunktur fick Ulvöhamn sitt nuvarande utseende. Kapellet uppfördes 1622 och är ett byggandsminne.⁴⁵

Marviksgrunnan på Södra Ulvön anlades 1771 av Gävlefiskare och är ett fiskeläge med sjöbodar, kokhus och kapell. Efter det att fiskare från Mellansverige slutat att nyttja fiskeläget bedrevs fisket av fiskare från Ullånger. Malm har brutits i perioder i området ovanför hamnen. Den särpräglade fiskarbebyggelsen i kombination med ett klippigt skärgårdslandskap och gruvgångarna i berget utgör kulturhistoriskt värdefulla lämningar.⁴⁶

40 Område av riksintresse för friluftsliv: Ulvöarna s.2
41 Område av riksintresse för friluftsliv: Ulvöarna s.3-4
42 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.13
43 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.19
44 Värdebeskrivning kulturmiljövård: Ulvön s.1
45 Värdebeskrivning kulturmiljövård: Ulvön s.2
46 Värdebeskrivning kulturmiljövård: Marviksgrunnan s.1

3.5.7. Skuleskogen

Centralt placerat i Höga Kusten ligger Skuleskogens nationalpark. I nationalparken går det att observera flertalet fenomen som är kopplade till landhöjningen. Det finns tre entréer in i nationalparken där var av en är anpassad för personer med rörelsehinder. Genom nationalparken passerar Höga Kusten-leden och en av parkens mest kända sevärdheter är Slåttdalsskrevan.⁴⁷

Skuleskogens nationalpark är 3000 ha och belägen både i Kramfors och Örnsköldsviks kommun. Parken utgör ett exempel på det kuperade skoglandet och Bottenhavet. Naturen uppvisar tydliga bevis på landhöjningen efter inlandsisens avsmältning. Inom nationalparken finns en olika vandringsleder av varierande svårighetsgrad som totalt sträcker sig tre mil. Tre ingångar till parken samt flertalet raststugor, eldstäder och tältplatser gör att området är väl lämpat för rörligt friluftsliv. Området är tillgängligt med rullstol via den västra entrén.⁴⁸

Beläget i norra delen av Höga Kusten karaktäriseras Skuleskogen av den bergiga norrlandsterrängen som löper fram till Bottenhavet. Naturen i nationalparken är storslagen och varierande med kalottberg, hållmarker, myrar, tjärnar och klapperstensfält. Nationalparken uppvisar en stor artrikedom av både flora och fauna. Topografiskt har Skuleskogen några utav de största nivåskillnaderna som står att finna utanför fjällkedjorna. I närheten av kusten når bergen 300 m.ö.h. och i havet utanför Tärnetholmarna uppgår vattendjupet till 74 m.⁴⁹ Berggrunden i nationalparken utgörs till stor del av den, för Sverige ovanliga, röda Rapakivgraniten vilken här har sin mest utbredda förekomst. Flera mindre grottor har genom vittring bildats i nationalparken, främst i zoner med den lättvittrande bergarten diabas. Det mineralrika vittringsgruset från diabas utgör grunden för parkens rika växtlighet. Inom Skuleskogens nationalpark påträffas även Europas högsta uppmätning av högsta kustlinjen (HK) på 285 m.ö.h.⁵⁰

Större delen av nationalparken utgörs av gles hållmarkstallskog och kalt berg. De små och markvuxna tallarna har en hög ålder, grövre träd är ofta äldre än 500 år. På kalottbergen finns en grandominerad, produktiv skogsmark.⁵¹

Skuleskogen är ett växtgeografiskt gränsland i den meningen att ett antal arter av sydlig utbredning har här sin nordgräns likväl som nordvästliga arter når här sin sydostgräns. Sydväxtberg med god näringstillgång och gynnsamt lokalklimat uppvisar bestånd av bland annat lind, lönn och hassel. Vidare finns inom nationalparken mer nordligt betonade arter så som fjällklynne, björnbrodd, fjällskära och fjällnejlika. Här finns också en av landets rikaste förekomster av långskägglav.⁵²

Djurlivet karaktäriseras av barrskogsbundna arter som har behov av äldre skogar och ostörd miljö. Olika hackspettarter har här sin hemvist men även landets fyra skogshönsarter; tjäder, järpe, orre och dalripa.⁵³

Området är en representativ och överskådlig kuströse miljö i typiskt bronsåldersläge med några av Ångermanlands förnämligaste gravmonument⁵⁴. Spåren av mänsklig aktivitet i området följer landhöjningsprocessen och de olika stadierna kan tydligt ses i landskapet.⁵⁵ Inom området finns rösen och stensättningar som är 20 meter i diameter

47

Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.179

48

Område av riksintresse för friluftsliv: Skuleskogen s.2

49

Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.11

50

Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.11

51

Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.11

52

Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.11

53

Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.12

54

Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Värns-Sund-Fanön s.1

55

Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Värns-Sund-Fanön s.1

och 20 meter långa långrösen men även mindre skeppsformade, runda, rektangulära och ovala gravar. Gravarna ligger uppe på berg och hållmarker, ensamma i grupper eller i större sammanhängande gravfält.⁵⁶ 24 kända gravar ligger även vid Värns och på Värnsudden. I åkermarken i byn finns en förhistorisk boplats vilken troligen är äldre än gravrösen vilka har daterats till äldre bronsålder. Harphagsfältet utgör områdets största sammanhängande gravfält med 14 gravar.⁵⁷ Gravmiljöerna är till stor del vårdade och lätta att nå i och med att delar utav dem ligger inom Skuleskogens nationalpark.⁵⁸

3.5.6. Skuleberget

RF

N

T

Sydvästberget Skulebergets profil utgör ett riktmärke i den Ångermanländska landskapsbilden. Från naturum leder vandringsstig av varierande svårighetsgrad samt klätterleder upp till Skulebergets topp. Det finns även en linbana som går upp till toppen. På toppen av berget finns en utsiktsplats och en säsongsöppen servering.⁵⁹ Möjligheterna för fritidsaktiviteter och friluftsbaserad turism är goda. Förutom ovan nämnda faciliteter finns även stugby, camping, pensionat och ett lekland för barn inom eller i direkt anslutning till området.⁶⁰

Skuleberget har Skandinaviens högst uppmätta HK på 285,5 m.ö.h. Skuleberget är intressant ur så väl geologisk, växtgeologisk och växtgeografisk synpunkt. Berget anses vara ett av Sveriges äldsta sydvästberg. Skuleberget uppvisar även den variationsrikedom av arter som kännetecknar hela Skuleskogens nationalpark. Som exempel kan nämnas bestånd av hassel, lönn, olvon, klynnetåg, tuvbräcka och grönbräken där de tre föregående är normalt sydväxande arter och de tre sista är normalt fjällväxande.⁶¹

Vid E4:an och Dockstafjärden ligger Docksta tätort. Här finns en gästhamn med 15 båtplatser och det går en turbåt Docksta-Ulvön sommartid. Skuleberget ligger norr om Docksta och har världens högsta kustlinje på 286 m över nuvarande havsnivå. Vid Skulebergets fot finns ett naturum som invigdes 2007 från vilken det går vandrings- och klätterleder samt linbana upp mot toppen. Det finns även campingar och stugor för uthyrning. Skuleberget är ett etappmål för Höga Kusten-leden.⁶²

3.5.8. Omneberget

RF

N

T

Sydvästberget Omneberget är rikt på, för Nordsverige sällsynt, värmekrävande arter exempelvis hassel och lind. Vid Omnebergets fot finns Omnebadet, en populär badplats från vilken det går en vandringsled genom Omne by, över berget och ner genom Omnebergets naturreservat tillbaka till badplatsen. Vid Omneberget finns en mängd olika faciliteter för friluftslivet exempelvis stigslingor, parkeringar, vindskydd och utsiktsplats.⁶³

Berget är ett av de värdefullaste norrländska sydvästbergen med Ångermanlands mest utbredda lundmarker. De växtsamhällen som finns vid bergsroten, rasmarken och lundarna uppvisar en stor artrikedom. De flesta sydiskandinaviska arterna finns här representerade. Stora bestånd av ädla lövträd så som hassel och lön formar

⁵⁶ Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Värns-Sund-Fanön s.3
⁵⁷ Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Värns-Sund-Fanön s.3
⁵⁸ Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Värns-Sund-Fanön s.4
⁵⁹ Område av riksintresse för friluftsliv: Skuleberget s.1
⁶⁰ Område av riksintresse för friluftsliv: Skuleberget s.3
⁶¹ Område av riksintresse för naturvård i Västerbottens län s.12
⁶² Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.180
⁶³ Område av riksintresse för friluftsliv: Omneberget s.1

lövsskogslundar med, för området, ovanligt stora och kraftiga träd. Undervegetationen domineras av blåsippa, vitsippa, nunneört, underviol, vårärt och lundstjärnsblomma.⁶⁴

3.5.9. Vågsfjärden

RF

N

Foto: Curt Fredén, Licens: CC by 2.0

Ligger i Nordingrå i hjärtat av Höga Kusten. Landskapet är omväxlande med höga berg, skog och öppenjordbruksmark.⁶⁵ Riksintressevärdet är kopplat till de utkiksplatser och de vyer som finns i området. Landskapsbilden samt vyerna över Häggvik med Trångsundet, Vågsfjärden och Gaviksfjärden är värdefulla ur ett riksintresse perspektiv. Viktiga platser för Höga Kustens friluftsliv inom området är Vallen och Lappudden. Lappudden har en friluftsanläggning som används som utgångspunkt för friluftslivet i Höga Kustenområdet med exempelvis paddling, cykling, fiske och vandring längs Höga Kusten-leden.⁶⁶

Den 329 ha stora Vågsfjärden, vilken har ett max djup på 45 meter, är en havsvik som nyligen avskilts från havet och ligger idag på 1,5 m ö.h. Sjön är näringsfattig med en fiskfauna bestående av abborre, benlöja, braxen, gädda, gärs, lake, mört, nors och siklöja. Vidare förekommer istidsrelikterna pungräka, märkräffa och hoppkräffa i sjön. Även storlom och snäckan *Gyraulus crista* har förekomster i Vågsfjärden. Sjön utgör tillsammans med utloppsbacken en ovanlig företeelse och hyser många viktiga biologiska funktioner.⁶⁷

3.5.10. Balesudden

RF

N

Balesuddens naturreservat vilket är lokaliserat på halvön Balesudden öster om Köpmanholmen. Parkering finns utanför området vid Sandlågan och Hålviken, därifrån går delar av den totalt 13 mil långa Höga Kusten-leden in i reservatet. Balesudden nås även med båt och vid Bodviken finns det en rastplats som alltid är öppen. Den varierande naturen och närheten till Höga Kusten-leden gör området lämpligt för olika friluftsaktiviteter som exempelvis vandring

och turåkning på skidor.⁶⁸

Reservatet, som är lokaliserat till en större halvö i Höga kustens skärgård, består av en blandning av skog, berg, sjö och myr. Området har en karaktär av orördhet och biologisk mognad med skogsbestånd i avverkningsmogen ålder, många med urskogskaraktär. Det är dominerande barrskog men med betydande inslag av gamla lövträd, främst asp och björk. Området har en potential att utgöra häckningsplats för hotade hackspettsarter samt andra fågelarter som är i behov av äldre, orörd skog. Balesudden är intressant ur ett limnologiskt perspektiv på grund av det höga PH-värdet, alkaliniteten och siktdjupet.⁶⁹

64 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.17

65 Område av riksintresse för friluftsliv: Vågsfjärden s. 4

66 Område av riksintresse för friluftsliv: Vågsfjärden s. 1

67 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.19

68 Område av riksintresse för friluftsliv: Balesudden s.2

69 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.14

3.5.11. Lövikslandet

RF

T

Området finns längs Höga Kusten-leden i södra delen av Höga Kusten och gränsar mot Storfjärden vid Ångermansälvens mynning. Är ett av kärnområdena för friluftslivet i Höga Kusten-området med stora möjligheter till olika aktiviteter. Närheten till E4:an gör att området är lättillgängligt, välbesökt såväl vinter- som sommartid.⁷⁰

Lövvik och Fjärdbotten är etappmål på Höga Kusten-leden från vilken det går en avstickare till berget Valkallen. En gästhamn med 15 platser och flera fäbodrar i Fjärdbotten, fäbodarna fungerar som raststugor för vandrare på Höga Kusten-leden. Hörsång har en camping, ett havsbad och en gästhamn med 12 platser. Lövviks gästhamn har 15 platser. Fiskeläget i Berghamn har sjöbodrar, kokhus, serviceanläggningar och ett kapell från 1750 samt en gästhamn med 10 platser. Storöns naturreservat ligger längst söderut i världsarvsområdet. På Storön syns det tydligt hur landhöjningen har präglat öns historia och utveckling, bland annat genom övergivna fiskelägen.⁷¹

3.5.12. Skagsudde-Tennudden

RF

T

Området avgränsas i väster av Stubbsandviken och i öster av Gråklubben. Inom området återfinns bland annat Skags fyr och Skeppsmalens fiskeläge. Skeppsmalen besöks sommartid av såväl ortsbor som turister som tar sig dit med bil eller båt. Områdets klippstränder är lätt tillgängliga och väl lämpade för solbad.⁷² Andra friluftaktiviteter som området används till är exempelvis vandring, fotografering, fågelskådning och fritidsfiske. Vid Skags fyr på

Skagsudde finns landhöjningstigar med information om landhöjningen samt om fiskekulturen.⁷³

Höga Kustens nordligaste besöksmål är Skagsudde och Skeppsmalen med stigar som ”fyrstigen” och ”landhöjningsstigen”. Skagsudde fyr byggdes 1957 och ersatte då Skags fyr från 1871. Nuvarande fyren är en bemannad lotsstation. Skeppsmalen är ett fiskeläge med kapell, här finns Fiskevistet med surströmmingsmuseum och restaurang.⁷⁴

RF

T

3.5.13. Gullvik

Gullvik tillsammans med Ögeltjärns naturreservat erbjuder goda möjligheter för vandringar och naturupplevelser. En vandring från Gullviks havsbad till antingen Ögeltjärnsberget eller Vikrotsberget ger en god utsikt över Höga Kusten – området. Gullviksområdet är väl lämpat för svamp- och bärplockning, vintertid är Gullvik en utgångspunkt för skidåkning och promenader på isen och till närliggande öar.⁷⁵

I anslutning till Gullvikens havsbad finns camping, semesterby, restaurang, pool, grillplatser och lekutrustning. Områdets närhet till Örnsköldsvik gör det attraktivt och välbesökt. I närheten av området finns Ögeltjärns naturreservat som ger en god utsikt över den kringliggande skärgården.⁷⁶

⁷⁰ Område av riksintresse för friluftsliv: Lövvikslandet s. 4
⁷¹ Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.182-183
⁷² Område av riksintresse för friluftsliv: Skagsudde-Tennudden s.4
⁷³ Område av riksintresse för friluftsliv: Skagsudde-Tennudden s.2
⁷⁴ Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.178
⁷⁵ Område av riksintresse för friluftsliv: Gullvik s.3
⁷⁶ Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.179

3.5.14. Mjältön

RF

T

Foto: Curt Fredén, Licens: CC by 2.0

Mjältön, som är Sveriges högsta ö på 236 m.ö.h, nås med båt eller kajak sommartid och vid goda isvintrar med till exempel långfärdsskridskor eller skoter. På ön finns ett naturreservat där det finns informationsskyltar, toaletter, grillplatser, bastu, bryggor och utmarkerade stigar. Området lämpar sig väl för olika friluftaktiviteter, ett värde som bibehålls genom underhåll av stugor och stigar.⁷⁷

Toppen av Mjältön ger besökaren en storslagen utsikt över Höga Kusten. Ön har en naturhamn, Baggviken, med 25-30 platser och det finns även en större grotta, Mjältögrottan.⁷⁸

RF

T

3.5.15. Vågön och Grisselön

Vid inloppet av Örnsköldsviksfjärden ligger öarna Vågön och Grisselön. Fiskeläget Grisslan med fritidshus samt sjöbodar avdelas av en smal kanal och är därför beläget både på Vågön och på Grisselön. Öarna har en varierande natur med barrskog, klippor, strövstigar och sandstränder. Det finns även en naturlig hamn vid Storstigen till vilken det går en stig.⁷⁹

Vid Grisslans fiskeläge finns ett kapell från 1600-talet. Området består av Grisselön och Vågön. På Vågön finns en naturhamn med brygga, raststuga och bastu. På Vågön finns även ett utsiktsberg.⁸⁰

RF

T

3.5.16. Höga Kusten-leden

Den 13 mil långa Höga Kusten-leden börjar vid Hornöberget vid Ångermanälvens mynning, går igenom hela världsarvet Höga Kusten för att sluta i Örnsköldsvik i norr. Spår av istiden, landhöjningen i kombination med natur- och kulturmiljömässiga värden gör att vandring längs Höga Kusten-leden ger möjlighet att uppleva det som gör Höga Kusten unikt. I anslutning till leden finns vindskydd, övernattningsstugor, hotell, vandrarhem, pensionat och olika möjligheter till aktiviteter och avstickare.⁸¹

RF

3.5.17. Nedre Ådalen

Ångermanälvens dalgångar vid nedre Ådalen kännetecknas av ett öppet odlingslandskap med högt kulturvärde. Älven med kringliggande natur- och kulturmiljöområden lämpas för olika friluftaktiviteter som exempelvis sportfiske och vandringar. I anslutning till det gamla Skiljet vid Sandslån, en gång världens största timmerskilje, finns det idag vandrahem, camping, badstrand, båtuthyrning och flottningsmuseum.⁸²

77

Område av riksintresse för friluftsliv: Mjältön s.1

78

Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.180

79

Område av riksintresse för friluftsliv: Vågön och Grisselön s.2

80

Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.179

81

Område av riksintresse för friluftsliv: Höga Kusten-leden s.1

82

Område av riksintresse för friluftsliv: Nedre Ådalen s.1

3.5.18. Hästråberget

Växtligheten på bergets östra sluttning kännetecknas av lövrika ungskogar som vatten försörjs av både över- och genomsilande vatten. På berget har, trots avsaknaden av egentliga stup en sydväxtberg flora utvecklats. Ren lundvegetation med arter som hässelklocka, stinksyska, skogsallat, träjon och lind återfinns i delar av den skogsklädda bergsslutningen, lönn är också vanligt förekommande.⁸³

3.5.19. Villmyran

Foto: Jan-Olov Svedlund, Licens: CC by 2.0

Inom reservatet finns 11 av de i Nordingrå kända orkidéarterna. Växtligheten karaktäriseras av örtrik barrskog med gran som dominant träslog men det finns även bestånd av asp, gråal, björk och rönn i området. Den rika förekomsten av norna och skogsfru gör området särskilt intressant ur växtsociologiskt och växtekologisk synpunkt.⁸⁴

3.5.20. Gnäggen

Gnäggen är ett 400 m långt och 100 m brett skär ca 3 km söder om Södra Ulvöns sydspets, 6-8 m.ö.h. Skäret är en utav Västernorrlands kustlands viktigaste fågelöar och utgör häckningsplats för en större tordmulekoloni, sillgrisslor samt tobisgrisslor. Andra arter som har observerats på platsen är: småskrake, storskrake, ejder, svärta, silvertärna, drillsnäppa, större sandpipare, roskarl, kärnsnäppa, grönbena och sädesärta.⁸⁵

Skärets otillgänglighet i form av dess isolerade läge i kombination med svåra landstigningsförhållanden har bidragit till Gnäggens fågelrikedom. Gnäggen är idag ett naturreservat med landstigningsförbud under hela året samt förbud att vistas närmare än 200m mellan den 15 april-1 september.⁸⁶

3.5.21. Storön

Storön ligger inom Höga Kustens ytterskärsområde och kännetecknas av mäktiga diabasformationer. Råta vinklar och kubiska formationer är genomgående i morfologin, den södra udden utgörs av tre terraser som höjer sig 40 m.ö.h. Storön är också den sydligaste platsen med förekomst av den sandstensformation som finns i Höga Kusten-området.⁸⁷

Storön är överlag skogsklädd med dominans av granskog men det finns även inslag av tall, en, rönn, björk och al. Diabasen skapar förutsättningar för en artrik undervegetation

83 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.12

84 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.13

85 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.13

86 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.13

87 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.14-15

i fuktigare avsnitt.⁸⁸

3.5.22. Bråtan

Berget Bråtan är beklätt med äldre granskog och bergets östra sida är av särskilt botaniskt intresse. Utöver gran finns här även större förekomster av asp, björk och rönn. Skogen är relativt ung, runt 100 år, och av frisk ristyp till ört-ristyp. Vegetationen varierar mellan mer fuktkrävande arter och avsnitt av gles tallskog. Större delen av området ses idag som tekniskt impediment men det går att se spår efter avverkning av bland annat tall. Berget har sydväxtkaraktär och här finns bestånd av backtrav, piprör, hässelklocka, tibast, backdunört, stinknäva, vårärt, slätterfibbla och skogstry.⁸⁹

3.5.23. Barstaön med omgivande öar

Fjällvikshamnen och Barstaön uppvisar välutvecklade kalktallskogar. På Barstaön finns urskogslika bestånd som verkar vara orörda. Västsluttningen präglas av en intressant växtmosaik och zoner. Ner vid stranden finns mjölon-dominerad tallskog som byts av blåbärsgranskog. I båda dessa zoner förekommer mer näringskrävande arter. Kalktallskog med öppna partier dominerade av liljekonvalj kännetecknar rasmarkerna. Flackare områden nära toppen växlar mellan lågörtsgrenskog och tallskog med lågörtpräglad undervegetation. Toppen domineras av hållmarkstallskog som bryts av fläckvis med blåbärsgranskog. Kalktallskogarna på Höga Kusten ”utgör en sydlig boreal av den värmekrävande liljekonvalj-kalktallskogen” I fälltskiktet är den viktigaste dominanta lingon men även mjölon, liljekonvalj, fårsvingel, smultron, blåsippan, stenbär, backtimjan, blåbär och skogsviol förekommer här.⁹⁰

3.5.24. Ringkalleberget-Sörleviken

Är en ca 2 km lång bergsrygg med en högsta höjd på 212 m.ö.h. Det har en plåtåartad form som ett resultat av bergartskombinationen sandsten och diabas i lager över gabbro. De olika bergartsleden kan studeras och observeras då de ofta går i dagen.⁹¹ Sydbegrsfloran är rik i sydstupet mot Gaviksfjärden och sydost om sydbranten finns örtrika lundmarker. På Ringkallebergets nordbrant förekommer bland annat tuvbräcka och purpurbräcka vilka annars återfinns i fjällmarker.⁹²

Sörleviken är ett exempel på en havsvik som är på väg att bli avgränsad från havet i och med landhöjningen. Den är därför lämplig för studier av hur flora och fauna förändras vid övergången från bräckt- till sötvatten.⁹³

Foto: Jan-Olov Svedlund, Licens: CC by 2.0

⁸⁸ Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.14-15

⁸⁹ Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.15

⁹⁰ Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.15

⁹¹ Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.17

⁹² Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.18

⁹³ Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.18

3.5.25. Högklinten

N

Berget Högklinten har tre större klapperstensfält som är ovanliga på grund av sin grovblockighet och den höga höjd på vilken de återfinns, 200-220 m.ö.h. Berget har haft ett exponerat läge sen inlandsisens avsmältning och klapperstensfälten är spår efter påverkan av starka naturkrafter vid denna tid. Dessa lämningar anses ha stort värde för förståelsen av landhöjningen.⁹⁴

3.5.26. Norasundet-Sursundet

N

Norasundet är en 247 ha stor sjö med vassvegetation dominerande i strandzonen. Norasundet är ett exempel på en sjö under HK-linjen med där istidsrelikter, som pungräka och taggmärsla, förekommer. Ett av Sveriges nordligaste fynd av den försurningskänsliga *Acroluxus lacustris* eller platta hattsnäckan har gjorts här. Sjön fungerar som rast- och näringslokal för ett flertal fågelarter vilket höjer dess naturvärde avsevärt.⁹⁵

3.5.27. Halsviksravinen

N

Halsviksravinen är ett av länets mest artrikaste ravinområden, exempelvis har ca 265 kärlväxter hittats inom området. Ravinens flora domineras av inslag av sydliga och krävande arter vars förekomst främst är koncentrerad till ravinens västra sida. Exempel på arter som har utvecklat en massförekomst är tandrot, myskmadra, skogssvingel och hässelklocka. Ett stort antal av de normalt sydväxande arterna når här sin nordgräns exempelvis vårlök, smånunneört, vitsippa, skogsallat, hässelklocka, stor blåklocka, skogsvicker, vårärt, nästrot, skogstry, piprör, stinknäva, lönn, nejlikrot och knapptåg. Andra arter i området av speciellt intresse är alm, skogsfru, tvåblad, klibbal, skuggviol, flenört och knölklocka. Området är till stor del skogsbevuxet med gran som dominerande träslag men med inslag av lövträd längs sluttningarna.⁹⁶

3.5.28. Valaberget

N

I sydläge mot fjärden utgör sydväxtberget Valabergets branta stup och omfattande rasmarker ett stort naturvetenskapligt värde. Vittringsgruset på klipphyllor, slänter i närhet av bergsroten hyser en artrik och vetenskapligt intressant flora.⁹⁷

3.5.29. Norafjärden

N

Den strakt trösklade Norafjärden är en örik, 70 m djup havsbassäng. Det kraftiga vass- och sävbeståndet med utanförliggande glest bevuxna bottnar är karakteristiska drag på att fjärden utgör ett sötvatteninfluerat havsområde. Detta syns också på förekomsten av kransalgssamhällen och natebestånd. Fjärden ingår i ett system av fjärdar och sjöar där landhöjningseffekter samt biotopsmångfald syns tydligt. Fjärden är planerad att ingå i ett framtida marint naturreservat på Höga Kusten.⁹⁸

94 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.18

95 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.19

96 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.16

97 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.19

98 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.19

3.5.30. Gaviksfjärden

Gaviksfjärden är en sluten, otrösklad havsbassäng med ett max djup på 99m. Mot havet är fjärden omgiven av höga berg, Ringkallen (212 m) och Gumåsen (196 m). Gaviksfjärden är ett delvis integrerat nationellt miljöövervakningsområde för bottenfauna samt ett referensområde för lokala recipientkontrollprogram inom Västernorrlandslän. Den goda cirkulationen och bassängens exponerade läge har lett till karakteristiska drag så som förekomster av blåstång. Undersökningar utförs i området avseende bottenfauna, fiskekologi, miljögifter i sediment och biota, makroalgsbestånd och vatten kemi. Fjärden ingår i ett system av fjärdar och sjöar där landhöjningseffekter samt biotopsmångfald syns tydligt. Även denna fjärd planeras ingå i ett framtida marint naturreservat i Höga Kusten.⁹⁹

3.5.31. Omnefjärden

Omnefjärden är en öppen, otrösklad havsbassäng med ett max djup på 85m. Omnefjärden är, liksom Gaviksfjärden, inbäddad av höga berg, Dalsberget (191 m) och Högklinten (281 m). Blåstången har här bland det största djupmaximat i Bottenhavet vilket tyder på ett mycket klart vatten i området. Här återfinns den, för Ångermanland exklusiva, strandtraven. Fjärden ingår i ett system av fjärdar och sjöar där landhöjningseffekter samt biotopsmångfald syns tydligt. Även Omnefjärden planeras att ingå i ett framtida marint reservat.¹⁰⁰

3.5.32. Rävstjärn och Kindbergstjärn

Fladsjöarna med tillhörande utloppsbäckar är betydelsefulla för kustens fiskebestånd. Rävstjärnen är en betydande fågelsjö med förekomster av bl.a. flera arter av sångare. I anslutning till den näringsrika Rävstjärnen finns en liten hagmark med värdefull flora, bl.a. darrgräs och fältgentiana.¹⁰¹

3.5.33. Ängs- och hagmarker i Berghamn

Längst in i en havsvik i södra Nora ligger Berghamn. De hag- och ängsmarker som ligger i nordöstra delen av byn uppvisar artrik, ”sydlig, flora med arter som luddhavre, backnejlika, backlök, backglimt, getrams och gråbinka.¹⁰²

3.5.34. Hagmarker i Lid och Älgsjö

Stor artrik ängsmark i stenig sydostsluttning med bl.a. låsbräken, rödklint, slätterfibbla, blåsuga, backruta och fältgentiana.¹⁰³

I Älgsjö återfinns två artrika hagmarker med bl. a. blåsuga, backnejlika, sanddraba och fältgentiana.¹⁰⁴

99 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.20

100 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.20

101 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.20

102 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.20-21

103 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.21

104 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.21

3.5.36. Bölestaberget

N

Bölestaberget är ett stort område av sammanhängande, grannddominerad, naturskog. Asp dominerar i vissa partier och inom området rikligt med död ved i olika föruttningsfaser. Exempel på rödlistade arter som förekommer i området är rosenticka och gränsticka.¹⁰⁵

3.5.37. Djupviksberget

N

På bergets sluttning ner mot Djupviken återfinns ett antal sällsynta och hotade skogsväxter. Bland dessa kan nämnas orkidéerna norna, skogsfru och näsrot samt stor låsbräken. Den dominerande vegetationen är granskog av lågörtstyp vilken troligtvis får sin vattenförsörjning av en ovanförliggande skalförande sediment.¹⁰⁶

3.5.38. Havsstrandäng i Ottelandet

N

Sydväst om Åviksfjärdens mynning finns en slätterhävad havsstrandäng, den är värdefull fågelokal och antagligen den enda havsstrandäng i Ångermanland som fortfarande slås.¹⁰⁷

3.5.39. Hummelvik

N

Hummelvik är ett kustnära område som präglas av branta fertila sluttningar, hållmarkspartier och svackor med produktiv skog. Höglägenas delvis lövrika barranturskogar med både tall- och grannskog utgör höga naturvärden. Det finns även en lövsumpskog med klibbal väster om Stråsundsviken.¹⁰⁸

3.5.40. Ulvödjupet

K

Ulvödjupet som ligger 15 nautiska mil sydost om Ulvöarna är med 293 m Bottenhavets största djup. Ulvödjupet är sedan 1934 en internationell mätstation för provtagning av ett stort antal kemisk-fysikaliska parametrar i havsvattnet. Bottenhavets försämrade syremättnadsgrad syns tydligt i Bottendjupet där bottnar med 50 % syremättnadsgrad återfinns året om. Djupet planeras ingå i Höga Kustens marina naturreservat.¹⁰⁹

3.5.41. Gallsäter

K

Gallsäter är en fornlämningsmiljö med bevarad strandkontakt. Gallsäter ingår i ett band av kuströsen och stensättningar som finns längs hela Norrlandskusten. Då fornlämningarna i Gallsäter har strandkontakt i och med att de ligger vid en sjö som har blivit avsnörd från havet är det lätt att uppfatta det ursprungliga sambandet mellan vatten och grav. Inom området finns gravar av skiftande utformning och storlek. Gallsäter uppvisar en platskontinuitet från bronsålder till yngre järnålder. Denna kontinuitet syns på förekomsten av bronsåldersrösen samt gravfält och en delvis bevarad järnåldersgård med lämningar från hus och jordbruksmark. Gravfältets gravhögar är

105 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.21

106 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.12-13

107 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.21

108 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.21

109 Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län s.20

placerade på rad längs den enskilda vägen och i jordbruksmarken är odlingsrösen synliga. Järnåldersgården anses kunna ha ett samband med järnåldersbygden i Nora-Rossvik.¹¹⁰

3.5.42. Nora-Rossvik

K

Nora-Rossvik är en bygd som har haft en viktig ställning sen järnåldern. Socken Nora är en utav Ångermanlands äldsta och har omnämnts i medeltida handlingar som både stor och välbärgad. Att bygden har haft betydelse redan i förhistorisk tid visar den stora mängden järnåldersgravar på. Fornlämningarna i området visar på ett pedagogiskt sätt mänsklig aktivitet med fokus på bosättningsmönster och begravningstraditioner från förhistorien fram till medeltiden. I området finns många synliga lämningar i form av gravar från järnåldern. Ett 30-tal högar och stensättningar samt tre järnåldershusgrunder återfinns vid Nora prästbord. I Nora-Rossvik finns också den namngivna Holshögen som är en gravhög, 2 m hög och 18 m i diameter. Här finns även bronsåldersgravar uppförda nära Sursundet. I Nora socken finns även medeltida lämningar i byarna Bredsätter och Berge.¹¹¹

3.5.43. Slåttdalsberget

K

En fornlämningssmiljö på kustzonen mellan Kälaviken och Salsviken. Fynden ligger på nivåer mellan 30 och 40 m.ö.h. Rösena är placerade i typiskt bronsåldersläge med några utav Ångermalands förnämligaste gravmonument.¹¹²

3.5.44. Skagshamn

T

Skagshamn har en av Sveriges största surströmmingsfabriker, Röda Ulven, och det finns ett kapell från 1600-talet. Det finns en gästhamn med 15 platser.¹¹³

3.5.45. Köpmanholmen

T

Köpmanholmen är en utgångspunkt för den som vill uppleva Höga Kustens skärgård. Här går skärgårdsbåt till Trysunda, Strängön och Ulvön. Det är ett etappmål för vandrare på Höga Kusten-leden och det finns vandrarhem, restaurang och affär. Det finns också en gästhamn med 8 gästplatser i närheten av Köpmanholmen.¹¹⁴

3.5.46. Näske

T

Näske är infart till Skuleskogens nationalparks norra entré och ett etappmål för Höga Kusten-leden. I området finns även en hamn med gästplatser i mån av plats.¹¹⁵

¹¹⁰ Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Gallsäter s.2
¹¹¹ Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen: Nora-Rossvik s.3-5

¹¹² Värdebeskrivning kulturmiljövård: Slåttdalsberget s.1

¹¹³ Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.178

¹¹⁴ Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.179
¹¹⁵ Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.179

3.5.47. Ullånger

T

I anslutning till E4:an och Ullångerfjärden ligger Ullånger tätort. Resecentrum i Ullånger invigdes 2007 har ett 50-tal avgångar med buss. Sommartid går turbåtar från Ullånger till Ulvön och orten är ett etappmål för Höga Kusten-leden. Såväl en cykel- som vandringsled går från Ullånger ut i Höga Kusten-området.¹¹⁶

3.5.48. Salsåker, Hyndtjärn

T

Det gamla sågverksamhället Salsåker har arbetar- och tjänstmannabostäder kvar. På en ö i Ullångerfjärden ligger bruksherrgården som erbjuder övernattnings- och konferensmöjligheter. Villa Fraxinus är en visningsträdgård och restaurang som ligger i Hyndtjärn.¹¹⁷

3.5.49. Mjällom

T

Mjällom har en industriell bakgrund med sko-, handsk- och kartongfabriker. Kulturfabriken, som ligger i en utav de gamla skofabrikerna, visar den lokala näringslivsutvecklingen. Kulturfabriken erbjuder möjligheter för konferenser men har även utställningar och försäljning av konst och hantverk. Naturreservatet Högklinten med världens högst belägna klapperstensfält på 260 m.ö.h. ligger väster om Mjällom.¹¹⁸

Mjällomslandet ligger norr om Mjällom och härifrån går båttrafik till Ulvön, Docksta och Ullånger. I byn Måviken söder om Mjällomslandet finns camping och stugor. Från campingen går en 1 km lång naturstig med träramp, vilket underlättar tillgängligheten, till en grillplats.¹¹⁹

3.5.50. Nordingrå

T

I anslutning till Vågsfjärden ligger Nordingråvallen och fjärden trafikeras av en ångbåt sommartid. Ångbåten angör ett av Höga Kusten-ledens etappmål Lappudden. Ett populärt besöksmål är Mannaminne som ligger i Häggvik. Det finns en gästhamn med 22 platser vid Kråknäsfjärden som nås via Gaviksfjärden och Trångundet. Naturreservatet Omneberget ligger ca 1 km från byn Omne och vid bergets fot ligger Omnebadet. Vid världsarvsleden ligger Själands gårdsbutik.¹²⁰

3.5.52. Torrum-Nordvik

T

Torrums är en servicenod för södra delen av BSPA och världsarvsområdet Höga Kusten. Naturbruksgymnasiet i Nordvik har en av Norrlands största visningsträdgårdar. Det finns även en gårdsbutik och övernattningsmöjligheter i Nordvik.¹²¹

116 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.180-181

117 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.181

118 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.181

119 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.181-182

120 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.182

121 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.183

3.5.53. Hornöberget och Nyadal

Tyngdpunkten i näringslivet i Nyadal ligger inom hotell- och restaurangnäringen. Nyadal ligger i en dalgång mellan Hornöberget och Majberget och är den södra portalen till Höga Kusten-området. Nyadal har en gästhamn med 10 platser och på Hornöberget finns startpunkten för Höga Kusten-leden i norrgående riktning.¹²²

3.5.54. Klockestrand

Klockestrand ligger i anslutning till Ångermanälven. Där finns en gästhamn med 3 platser och anvisade båtplatser. I närheten av gästhamnen finns övernattningsmöjligheter.¹²³

3.5.55. Näringsliv

Näringslivet i Höga Kusten kännetecknas av industrier samt jord- och skogsbruk med långa anor.

Jordbruk

Jordbruket är en näring med en lång tradition i Höga Kusten. Jordbruket är också en relevant faktor i bevarandet av de kultur- och naturmiljömässiga värden som finns i Höga Kusten-området. Sedan 70-talet har det skett en minskning av jordbruksnäringen i Höga Kusten i likhet med övriga Sverige med färre och större jordbruksenheter som följd. Av den del av Höga Kusten som inbegrips i BSPA är ca 4 % av total arealen jordbruksmark.¹²⁴

Jordbruket kombineras ofta med andra näringar exempelvis skogsbruk, entreprenader och turism. Produktionen är i huvudsak inriktat på vallodling samt mjölk- och kött. De största jordbruksföretagen återfinns idag i den södra delen av området kring Norafjärden. Den äldre jordbrukarbebyggelsen har ett värde för såväl kulturmiljön som landskapsbilden.¹²⁵

Skogsbruk

För kommunerna Kramfors och Örnsköldsvik har skogsråvaran varit en central del i sysselsättningen. Flertalet av de större industrierna är beroende av skogsråvaran hårdnat. I inlandet förekommer storskogsbruk och familjeskogsbruket är fokuserat till kustområden. Inom BSPA området är andelen produktiv skogsmark 29,1%.¹²⁶

Yrkesfiske

2011 fanns det 13 st aktiva yrkesfiskare inom BSPA Höga Kusten med omnejd. Fisket sker huvudsakligen efter strömming, sik, lax och siklöja men även abborre, gädda och öring fångas i mindre omfattning. Strömmingsfisket sker på våren med strömmingsskötar.¹²⁷

Vattenbruk

Inom Höga Kustens BSPA-område finns det idag 5 fiskodlingar. 4 av dessa 5 fiskodlingar ägs av Ålands Fiskförädling AB, den andra är privatägd. I samtliga odlingar odlas regnbåge. Majoriteten av de svenska fiskodlingarna ägs idag av finländska och åländska företag. All fiskodling är tillståndspliktig och fiskodlingen på Höga Kusten är omdebatterad.¹²⁸

122 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.183

123 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.183
124 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.184
125 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.185

126 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.185
127 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.187

128 Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 s.192

Industri

Industrialiseringen av Höga Kusten får en storskalig karaktär under den senare delen av 1800-talet. Detta främst genom utvecklingar inom träindustrin i och med etablerandet av flertalet ångsågar. Vidare mellan 1900-1930 etablerades flera massaindustrier inom och i anknytning till BSPA Höga Kusten. En annan del av den tidigaste industrialiseringen i Höga Kusten-området var livsmedelsindustrin, bland annat tunnbrödsbagerier och surströmmingsalterier. Av dessa tidiga industrietableringar är livsmedels-, tillverknings-, verkstads- och träindustrin de idag tongivande. De flesta företag inom BSPA Höga Kusten är småföretag men det finns några större som Gerdins, Polarbröd, Skidstahus och Dockstavarvet. En stor del av de godstransporter som sker längs Höga Kusten är kopplade till träindustrin genom transport av massa-, pappers- och skogsprodukter.¹²⁹

4. Analys

Den största förändringen från 70-talet vad det gäller Höga Kustens värden är att det idag har tillkommit en stor mängd utpekade områden med naturmiljövärden. Detta skulle kunna härledas till den världsarvsstatus som Höga Kusten fick 2002. Världsarvsstatusen gavs på grund av de naturfenomen som finns i området och då är det naturligt att dessa får en större betydelse i efterkommande värdebeskrivningar.

Näringslivet i Höga Kusten-området har genomgått en förändring. Besöksnäringen har efter satsningar från kommuner, företag och länsstyrelsen ökat kraftigt, en trend som förväntas fortsätta även i framtiden. Traditionella näringar som jordbruket och yrkesfisket har minskat troligtvis enligt den trend som har varit gällande för hela landet. Bevarandet av det traditionella jordbruket är viktigt då det är en förutsättning för att bibehålla Höga Kustens unika landskapsbild samt bevara den biologiska mångfalden på platser som exempelvis slätterängarna i Lid.

Höga Kusten-utredningen hade ett fokus på Höga Kusten som riksintresse för det rörliga friluftslivet vilket ledde till att värden för turistnäringen fick ett stort utrymme redan från början. Turismens centrala ställning utgör en röd tråd från 70-talets utredningar fram till idag. Värden för det rörliga friluftslivet är till stor del kopplat till värden för natur- och kulturmiljö. Exempelvis kan nämnas Norra och Södra Ulvön som är en plats där värden för turism, rörligt friluftsliv, natur- och kulturmiljövård samverkar för att göra Ulvöarna till en plats värd att besöka och bevara.

Riksintresseområdets avgränsning definieras i 4 kapitlet 2 § MB som

”[...]Kustområdet och skärgården i Ångermanland från Storfjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde[...]”

Utöver detta tillkom under avgränsningen 1974 ett inlandsområde väster om Skuleberget med Nätra och Ullånger fjället. Detta tillägg kan i efterhand tyckas egendomligt med tanke på att området nu innefattas av riksintresset obruten kust men området ansågs då och till viss del även nu utgöra ett värde för riksintresset rörligt friluftsliv. Värdena inom Höga Kusten området är till stor del tydligt definierade vid kustområdet medan inlandsområdets värden inte alls eller knapphändigt beskrivs. Detta är något som bör finnas i åtanke vid det fortsatta avgränsningsarbetet. Länsstyrelsen bör intiera ett samarbete med Kramfors och Örnsköldsviks kommun där ett underlagsmaterial för eventuell omdragning av gränsen enligt 4 kapitlet MB tas fram. Detta material bör fokusera på huruvida ”bubblan” bör ingå i Höga Kusten-området.

De värdebeskrivningar som sammanställts i detta arbete har påverkan på havsplaneringen främst ur ett kommunalt perspektiv då dessa inte omfattar områden på ett större avstånd från kusten. Ett undantag är Ulvödjupet som av länsstyrelsen har pekats ut som ett område med höga naturvärden. Ur ett havsplaneringsperspektiv är det givetvis så att de åtgärder som görs inom, utanför och i närheten av Höga Kustens kustområden får en påverkan även på andra havs- och kustområden på ett regionalt, nationellt och internationellt plan.

Slutligen bör lydelsen i 4 kapitlet 1 § MB beaktas, att det är området i sin helhet som är av riksintresse. Oavsett vilka avgränsningar som görs på det teoretiska planet så är det helhetsintrycket av olika värden, av natur och människa skapade, som i samspel med varandra gör Höga Kusten värdefullt för såväl riket som världen. Något som bör genomsyra synen på och arbetet kring Höga Kusten i framtiden.

5. Referenser

Boverket, Riksintressen – *nationella värden och möjligheter*, Karlskrona, 2013

Höga Kusten kommittén, *Höga Kusten utredningen – huvudrapport 1974*, Härnösand, 1974

Höga Kusten kommittén, *Höga Kusten utredningen – delrapporter 1974*, Härnösand, 1974

Länsstyrelsen Västernorrland och Naturvårdsverket, *Höga Kusten – ett världsarv*, Sundsvall, 2002

Länsstyrelsen Västernorrland, *Samverkansplan för BSPA Höga Kusten del 1 och 2*, Härnösand, 2011

Länsstyrelsen Västernorrland, *Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län*, Härnösand, 2015

Länsstyrelsen Västernorrland, *Område av riksintresse för friluftsliv i Västernorrlands län*, Härnösand, 2014

Länsstyrelsen Västernorrland, *Värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintressen*, Härnösand, 2014

Örnsköldsviks kommun, *Kulturmiljöprogram*, Örnsköldsvik, 2005

Örnsköldsviks kommun, *Värdebeskrivning kulturmiljövård*, Örnsköldsvik, 2005

Allt kartmaterial är producerat av Emmie Löfgren, Länsstyrelsen Västernorrland, om inte annat anges.

Samtliga bilder är hämtade från länsstyrelsen Västernorrlands bildbank om inte annat anges.

Länkar till bilder från CreativeCommons:

Högklinten

<https://www.flickr.com/photos/geologicalsurveyofsweden/5228648954/in/photolist-8Y3caU>

Mjältön

<https://www.flickr.com/photos/geologicalsurveyofsweden/5228654556/in/photolist-cTwgYU-cTcwY-cTwiYb-cTwhCS-cTwaAE-cTwb1-cTwdQN-cTwbV7-cTwg4L-cTweSm-8Y3dQu-8XZ8A2/>

Villmyran

<https://www.flickr.com/photos/geologicalsurveyofsweden/5228648520/in/photolist-8Y3c3q>

Vågsfjärden

<https://www.flickr.com/photos/geologicalsurveyofsweden/5228656404/in/photolist-8Y3eom>

Länsstyrelsen
Västernorrland

Postadress: 871 86 Härnösand
Telefon: 0611-34 90 00
[www.lansstyrelsen.se/
vasternorrland](http://www.lansstyrelsen.se/vasternorrland)